

2018. aasta keeleauhinnad

Sirli Zupping

haridus- ja teadusministeeriumi keeleosakonna nõunik

Piret Kärtner

haridus- ja teadusministeeriumi keeleosakonna juhataja

2019. aastal tähistatakse eesti keele aastat, mille raames toimub hulk keelesündmusi ja korraldatakse eesti keele mainet toetavaid üritusi. Niisamuti jätkuvad traditsioonilised konverentsid, keelepäevad ja antakse välja keeleauhindu. Järgnevas on ülevaade mainekast Wiedemanni keeleauhinnast ja 2018. aasta keeletegude konkursist.

Wiedemanni keeleauhind

Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhind määratakse igal aastal ühele isikule väljapaistvate teenete eest eesti keele uurimisel, korraldamisel, õpetamisel, propageerimisel või kasutamisel. Keeleauhind on tunnustus neile, kes on andnud eesti keele arengusse erakordse panuse, aidanud eesti keelt hoida ja arendada.

Wiedemanni keeleauhinna laureaat 2019. aastal on Tallinna ülikooli rakenduskeeleteaduse professor Krista Kerge. Vabariigi valitsus tunnustas Krista Kerget Wiedemanni keeleauhinnaga tema pühendunud ja pikaajase töö eest. Ta on oma valdkonnas silmapaistev ja lugupeetud teadlane, kõrgelt hinnatud õppejõud ja kogenud keelekorraldaja. Tunnustamisel toodi välja tema panus eesti keele elujõu ja arengu heaks tekstiuurimisel, keelekorraldamisel, emakeeleõpetuse eestvedamisel ning õpetajate ja keeleuurijate põlvkondade kasvatamisel.

Keeleteadlasena on Krista Kerge tuntud kui tekstiuurija, samuti on ta uurinud eesti sõnamoodustust ja morfopragmaatikat. Ta on kirjutanud ühelt poolt tekstilingvistika üldisemaid probleeme käsitlevaid artikleid, teisalt on ta aga ka vaadelnud žanritunnuseid õpikutekstides, esseistikas,

blogides, analüüsinud õigus- ja haldussuhtluse tekste, loonud tarvilist õppevara.

Krista Kerge on töötanud Tallinna ülikoolis aastast 1987 vanemõpetaja, lektori, assistendi, dotsendi ja 2009. aastast professorina. Alates 2005. aastast on Krista Kerge juhtinud emakeeleõpetuse infokeskust ning alates 1980. aastast on Krista Kerge vabariikliku õigekeelsuskomisjoni, hiljem emakeele seltsi keeleteoimkonna liige. Lisaks on Krista Kerge rohkem kui kümne erialanõukogu, toimetuskolleegiumi, erialaorganisatsiooni ja juhtkomitee liige. Krista Kerge on Valgetähe IV klassi teenetemärgi kavaler.

Wiedemanni keeleauhind anti laureaadile üle 24. veebruaril 2019. aastal Eesti teaduste akadeemias.

2018. aasta keeletegude konkurs

Aasta keeleteoauhinda on välja antud juba 13 aastat, konkursi korraldab haridus- ja teadusministeerium koostöös emakeele seltsi ja igal aastal eri kooliga. Keeleteo konkursil tunnustatakse tegusid, mis tõstavad eesti keele tuntust ja mainet, väärtustavad eesti keele õpetamist, õppimist ja oskamist, soodustavad eesti keele kasutamist ja staatuse kindlustamist ning edendavad eesti keele talletamist ja uurimist.

2018. aasta keeleteo tiitlile esitati 20 keeletegu, mille seast valiti välja peaauphind ja rahvauphind. On tavaks saanud, et peaauphinna otsustavad taasiseseisvunud Eesti haridus- ja teadusministrid, rahvauphind selgitatakse avaliku hääletuse teel. 2018. aasta keeleteo laureaadid tehti teatavaks 13. märtsil Tartus Miina Härma gümnaasiumis pidulikult aktusel.

Peaauphinna pälvis „ÕS 2018“ ja rahvauphinna Peetri lasteaedpõhikooli vihikud „Iga päev on seiklus“. „ÕS 2018“ on sõnaraamat, mis kannab edasi 1918. aastal alguse saanud õigekeelsussõnaraamatute tava. Õigekeelsussõnaraamat on niisama vana, kui on Eesti riik. Nagu näitab elav huvi ÕSi uue trüki vastu, on eestlastest sajandiga saanud ÕSi usku rahvas. ÕSide järjepidevus – praegune ÕS on järjekorras kolmeteistkümnes – sümboliseerib eesti keele püsimist, hoolimata rasketest aegadest ja riigikorra vahetumisest. Seekordse ÕSi trüki teeb muu hulgas erakordseks asjaolu, et esimest korda ajaloos ilmusid paber-ÕS ja võrgu-ÕS ühel ja samal päeval. Suure töö eest tunnustati tööühma koosseisus Maire Raadik, Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Ülle Viks, Peeter Päll ja Argo Mund.

Rahvaauhinna pälvisid Peetri kooli 4.e klassi lapsed ja nende õpetaja Helen Pullinen omaalgatusliku kirjutamisprojektiga „Iga päev on seiklus“, milles lapsed kirjutavad oma vihikutesse enda jaoks olulisi sündmusi, õnnestumisi ja ka muresid. Lapsed on neid vihikuid vahvate lugudega täitnud juba kolm aastat järjest, sest õpetaja sõnul on see hea meetod laste kirjutamis- ja lugemisoskust arendada. Mõnel lapsel on selles sarjas valmis kirjutatud juba üle kümne vihiku.

Keeletegude hulgas oli suurejoonelisi konverentse, nagu rahvusvaheline konverents „Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa III“ Rakveres ja sümposium „Eestikeelne ülikool, eestikeelne teadus“ Tartus, eesti keelt propageerivaid meediakajastusi, nagu Priit Põhjala keeleveerud „Sõnal sabast“ ja „Keelekaste“ Õpetajate Lehes, eesti keele instituudi keelekillud ETVs ja Äripäeva keelesäutsud. Üks nominente oli Eesti vaegkuuljate liidu konkurss „Selge kõneleja“, mille eesmärk on juhtida tähelepanu heale diktsioonile ja selgele hääldusele, mis aitavad vaegkuuljatel paremini kuulda tabada.

Mitu keeleteo kandidaati väärtustavad eesti keele oskust, õpetamist ja õppimist. Nende hulgas näiteks Tallinna ja Narva eesti keele majade avamine, osaühingu Reiting PR tasuta eesti keele koolitused sajale eestlasele, Mall Pesti eesti keele õpik „K nagu Kihnu“ ja Asta Õimu koostatud viiest vihikust sari „Väljendivara“. Eesti keele ja selle murrete ilu avavad eesti keele instituudi ja emakeele sihtasutuse koostööna valminud luulevalimik „Keele maitsest“ ja Elle Metsa köögitekstiilide sari. Keeletegusid oli esitatud ka nende hulgas, kes tegutsevad väljaspool Eestimaa piire. Nominentide seas on keele õpetamine Abhaasias ja eestikeelse hariduse seltsi kirjutamisvõistlus Soome eesti lastele. Korraldades eesti keele ja kultuuri suvekursusi, on Tuglase selts tõstnud eesti keele tuntust ja mainet Soomes.

Suur osa keeleteolisi annavad selgelt aimu digiajastust – Eesti maaülikooli enam kui 120 eestikeelset teadusartiklit veebis, Tartu ülikooli ja Tallinna tehnikaülikooli koostööna arendatav eestikeelse kõne masintõlge, Eesti keeleteoimtajate liidu ja Tartu ülikooli projekti Miljon+ käivitatud Vikipeedia keeleteoimtamistalgud.

Uued keeleteod on juba teostamisel ning eesti keele aasta lõppedes avaneb võimalus need kokku koguda ja keeleteo konkursile esitada. Kui jälgida eesti keele aastal korraldatavaid keeletegusid, siis võib juba poole aasta peal aimata, et keeleteoliste hulk järgmiseks konkursiks töötab tulla rõõmustavalt suur.